TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 20801
Tarih : 23.10.2026

51937

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, ***Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum*** tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

Ekolojik yıkım, kapitalist üretim ve birikim ilişkilerinden bağımsız değerlendirilemeyecek; doğanın metalaştırılması, sınırsız üretim ve tüketim anlayışı ile kamusal yararın piyasa çıkarlarına tabi kılınmasının sonuçlarını açığa çıkaran yapısal bir sorundur. Fosil yakıtlara dayalı enerji politikaları da bu düzenin temel bileşenlerinden biridir. Kömür, petrol ve doğal gazın üretimden ulaşıma kadar yaşamın farklı alanlarında yaygın biçimde kullanılması, yalnızca iklim krizini derinleştirmemekte; hava kirliliği, ekosistemlerin tahribatı, sağlık hakkının ihlali ve toplumsal eşitsizlikler üzerinden çok boyutlu bir yıkım yaratmaktadır. Bu yıkımın önlenmesi, piyasanın kendiliğinden işleyişine bırakılamayacak ölçüde kamusal bir sorumluluktur.

Temiz Hava Hakkı Platformu (THHP) ile Enerji ve Temiz Hava Araştırma Merkezi (CREA) tarafından 22 Ekim 2026 tarihinde yayımlanan *Fosil Yakıtların Türkiye'ye Ağır Faturası: Sağlık Yükü ve Ekonomik Maliyeti* başlıklı rapor, fosil yakıt bağımlılığının sonuçlarını somut verilerle ortaya koymaktadır. Rapora göre Türkiye'de ince partikül madde ($PM_{2.5}$) kaynaklı hava kirliliğinin yüzde 52'si fosil yakıtlardan kaynaklanmaktadır. Bu kirliliğin sağlık üzerindeki etkilerinin yıllık ekonomik maliyeti yaklaşık 55 milyar dolar olup 2024 yılı gayrisafi yurt içi hasılasının yüzde 4,1'ine karşılık gelmektedir. Fosil yakıt kaynaklı hava kirliliği, kalp ve damar hastalıkları, solunum yolu hastalıkları, akciğer kanseri, inme ve diyabetle ilişkili olmak üzere yılda yaklaşık 26 bin 500 erken ölüme yol açmaktadır. Aynı raporda, bu kirlilikle bağlantılı olarak yılda yaklaşık 8 bin erken doğum, 8 bin 200 düşük doğum ağırlıklı bebek, 5 bin 100 yeni çocukluk çağı astım vakası ve astım nedeniyle 6 bin 500 acil servis başvurusu gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Bu veriler, fosil yakıt bağımlılığının yalnızca çevresel bir maliyet yaratmadığını; yaşam hakkını, kuşaklar arası adaleti ve toplumun sağlık koşullarını doğrudan etkilediğini göstermektedir. Üstelik kirliliğin ekonomik maliyeti toplumun bütünü tarafından taşınırken enerji üretimi ve tedarikinden elde edilen kazançların dağılımı aynı ölçüde toplumsal değildir. Sağlık harcamaları, iş gücü kaybı ve önlenebilir ölümler üzerinden ortaya çıkan bu tablo, çevresel maliyetlerin kamusallaştırıldığı, ekonomik çıkarların ise belirli kesimlerde yoğunlaşabildiği bir düzenin sorgulanmasını zorunlu kılmaktadır.

Türkiye'de 2024 yılında elektrik üretiminin yüzde 35'inin kömürden, yüzde 19'unun doğal gazdan karşılanması ve sanayide nihai enerji tüketiminin yaklaşık yüzde 60'ının fosil yakıtlara dayanması, sorunun yapısal niteliğini ortaya koymaktadır.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 31. Taraflar Konferansı'na (COP31) ev sahipliği yapmaya hazırlanan Türkiye açısından fosil yakıt bağımlılığını azaltmak, yalnızca uluslararası taahhütlerin değil, yurttaşların yaşam hakkının da gereğidir. İktidarın sorumluluğu, ortaya konulan bilimsel verileri izlemekle sınırlı değildir; kirliliğin kaynağında önlenmesi, etkili denetimlerin yapılması, sağlık risklerinin azaltılması ve bağlayıcı politikaların hayata geçirilmesi için gerekli idari, mali ve hukuki girişimleri başlatmaktır.

Fosil yakıtlardan çıkış politikası, emekçilerin geçim kaynaklarını ve enerjiye erişim hakkını güvence altına alan adil bir dönüşüm anlayışıyla yürütülmelidir. Yenilenebilir enerji yatırımları da ekosistemleri, halkın iradesini ve kamusal yararı gözetmeli; enerji yoksulluğunu derinleştirmeyen, demokratik katılımı esas alan bir planlamaya dayanmalıdır.

Bu çerçevede ilgili bakanlıkların kendi görev alanlarında gerekli önlemleri alması, kurumlar arası eşgüdümün sağlanması ve alınan kararların şeffaf biçimde kamuoyuna açıklanması gerekmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin de fosil yakıt kaynaklı kirliliğin boyutlarını, kamu politikalarının yeterliliğini ve önleyici tedbirlerin uygulanmasını denetlemesi; yaşam hakkını, ekolojik dengeyi ve halk sağlığını korumaya yönelik somut adımların atılmasını sağlaması zorunludur.

Bu bağlamda;

1. THHP ve CREA raporunda Türkiye'de $PM_{2.5}$ kaynaklı hava kirliliğinin yüzde 52'sinin fosil yakıtlardan kaynaklandığı ve bu kirliliğin yılda yaklaşık 26 bin 500 erken ölümle ilişkili olduğu yönündeki bulgular Bakanlığınızca değerlendirilmiş midir? Bu bulgular doğrultusunda hangi somut önlemler alınmıştır?
2. Türkiye genelinde $PM_{2.5}$ kirliliğinin kaynaklarını, nüfusun maruziyetini ve sağlık risklerini belirleyen güncel bir ulusal envanter bulunmakta mıdır? Hava kalitesi ölçüm istasyonlarının sayısı, illere göre dağılımı ve $PM_{2.5}$ ölçümü yapabilen istasyonların sayısı kaçtır?
3. $PM_{2.5}$ için ulusal hava kalitesi sınır değerlerinin Dünya Sağlık Örgütünün kılavuz değerleri doğrultusunda geliştirilmesi, gerekli mevzuat düzenlemelerinin yapılması ve bağlayıcı bir uyum takviminin oluşturulması yönünde bir çalışma yürütülmekte midir?
4. Son beş yılda hava kalitesi sınır değerlerinin aşıldığı il ve ilçeler hangileridir? Bu bölgelerde kirliliğin kaynaklarını ortadan kaldırmaya yönelik hangi önlemler alınmış, hangi idari yaptırımlar uygulanmıştır?
5. Kömürlü termik santralların halk sağlığı, ekolojik denge ve iklim üzerindeki yıkıcı etkileri dikkate alınarak faaliyetlerinin durdurulması ve yeni santral projeleri ile kapasite artışlarının engellenmesi yönünde Bakanlığınızca herhangi bir çalışma yürütülmekte midir? Bu kapsamda mevcut santralların faaliyetlerinin sonlandırılmasına yönelik bir takvim oluşturulması ve gerekli idari ve hukuki girişimlerin başlatılması planlanmakta mıdır?

6. Fosil yakıt kaynaklı hava kirliliğini azaltmak amacıyla belirlenmiş ölçülebilir hedefler, uygulama takvimi ve denetim mekanizmaları nelerdir? Bu hedeflerin gerçekleşme durumu hangi göstergelerle izlenmekte ve kamuoyuyla paylaşılmaktadır?
7. Türkiye'nin fosil yakıtlardan adil ve düzenli çıkışına ilişkin ulusal bir yol haritası hazırlanmış mıdır? Hazırlanmışsa hedefleri, takvimi ve izleme göstergeleri nelerdir; hazırlanmamışsa bu yönde bir çalışma başlatılması planlanmakta mıdır?
8. Fosil yakıt kaynaklı hava kirliliğinin önlenmesi amacıyla Bakanlığınızın son beş yılda ayırdığı bütçe, yürüttüğü projeler ve gerçekleştirdiği denetimler nelerdir? Bu çalışmaların sonuçları ve harcamaların dağılımı kamuoyuyla paylaşılmakta mıdır?